

PRÆSTEKONEN ØLLEGAARD UTZENS IDENTITET OPKLARET

Pastor Jacob Norups Kone, ØLLEGAARD UTZEN, har indtil nu ikke kunnet identificeres paa Grund af en Række Fejl, som nu endelig er rettet. De to værste Fejl var, at hun ikke er medtaget i Utzen Stamtavlen af C. Chr. Lausen Utzon (Kolding 1907), og at hun i Wibergs Præstehistorie siges at være død i Gudum.

Da jeg, til Ahnetavler, gerne skulde vide, hvem hendes Forældre var, laante jeg gennem Biblioteket til en Begyndelse ovennævnte Stamtavle. Hun var ikke nævnt, men det var klart, at hun maatte høre til her. Navnet Øllegaard hjalp mig, det var heller ikke paa den Tid, da hun skulde være født, saa almindeligt.

I Stamtavlen er mange Tilføjelser og Rettelser med Blæk; en af Tilføjelserne angik Præsten UDE PEDERSEN (Side 7) i Gosmer-Halling, Hads Hd., Aarhus Amt; ved ham er tilføjet: gift iflg. kgl. Bevilling af 18/8 1677 med ØLLEGAARD LAURIDSDATTER BRORSON fra Dybvad. [Det er Dybvad i Sognet]. Undersøgelsen gik nu ud paa at faa konstateret, om en af Ude Pedersens Sønner med Rimelighed kunde tænkes at være Far til Øllegaard Utzen. Sønnen Laurits kunde bruges.

Øllegaard skal, iflg. Wiberg, være født ca. 1727. Laurits er født 1679, han blev Præst i Gosmer-H. efter Faderen, der døde 11/2 1707.

I Stamtavlen (Side 9) er ved LAURITS UDSEN tilføjet: gift 1. Gang 3/8

1707 i Draaby med ELSE HANSDATTER, Dt. af Hans Jacobsen til Lyngsbækgaard og Dorthe Pedersdatter.

Den trykte Bog har: gift i Randers 22/9 1711 med ELISABETH MARIE HANSDATTER LEEHMANN, f. 1696.

Af deres Børn nævnes kun tre, mens to Sønner er føjet til med Blæk, men ingen Øllegaard.

Da jeg nu havde Bevis for, at der var mindst fem Børn, kunde der maaske ogsaa være seks, hvis der var Plads til det. Det var der.

De Børn, der er nævnet i Bogen – baade trykte og tilføjede – er født 1712, 1713, 1717, 1723 og 1727, og da Øllegaard, iflg. Wiberg, skulde være født ca. 1727, passer det meget godt.

Desværre begynder Gosmer Kb. først 1735, og for Konfirmation først 1814, saa der kan hun ikke findes. Saa var der ikke andet at gøre end at arbejde med Navnene paa Øllegaards Børn.

Hun selv var uden Tvivl opkaldt efter den formodede Farmor Øllegaard Brorson.

Øllegaard Utzen ~ Norup havde en Datter, der hed ELISABETH MARIE NORUP. Hvis Øllegaard Utzen var Datter af Præsten i Gosmer, var det hendes Mor der var opkaldt. Endvidere er der blandt Øllegaard Utzens Børn en Hans (Øllegaards Morfar) og en Laurs (Øllegaards Far).

Ved en privat Undersøgelse paa Landsarkivet i Viborg ved Genealog T. Karbo, bad jeg om at faa Gosmer Kb. eftersat fra 1759¹ og noget tilbage for muligvis at finde Øllegaards Bryllup med Pastor Norup. – Intet Bryllup.

Saa blev Urlev Kb. eftersat fra Bededag 1760, da Pastor Norup kom dertil, for at se, hvem der var Faddere til hans Børn. – Her kom Beviset. –

Præsten skriver d. 11/9 1762 ved Datteren Gjertrud Maries Daab: „... baaret af min Kones Søster ELSE, sal. NIELS SOMMERS fra Præstholm.“ Mellem de øvrige Faddere var: Laurits Sommer fra Præstholm og Hr. Ude Løvenhertz ibid.

Fra Wiberg og Utzon Stamtavlen vides, at Pastor Laurids Udsen i Gosmer havde en Datter, Else, der var gift med Præsten Niels Pedersen Sommer² til Gosmer-Halling. Men der staar jo Præstholm. Ja, saadan hedder Præstegaarden i Gosmer.³

Niels Pedersen Sommer blev begravet 12/8 1760, det er skrevet til med Blæk i Stamtavlen; Lengnick har samme Dato, Wiberg har 10/2 1769, det er forkert.

Denne UDE LØVENHERTZ,⁴ der i 1762 er Fadder sammen med Sommers Enke, blev senere gift med hende; han var Kapellan i Gosmer-H. og blev Sognepræst i Hersom-Bjerregrav-Klejtrup. Det er hermed slaaet fast, at Pastor Norup i Urlev-Stenderup, Bjerger Hd., Vejle Amt var gift med Pastor Laurits Udsens Datter Øllegaard Utzen.

Deres Bryllup er, trods store Anstrengelser, ikke fundet. Det er nærmest at antage, at de er viet i Gosmer, men ikke indført i Kirkebogen.

I Wiberg staar, at Norup blev kaldet til Urlev i 1758, men Kaldsbrevet blev kasseret. Hvorfor? Hvor var han – og hvad – indtil 1760?

I to norske Slægtebøger, Finne Grønn: Legatslægten Broch (1927)⁵ og F. O. Brandt: En Slægt Brandt (Oslo 1930), siges⁶, at Elisabeth Marie Norup, der var Datter af den senere Sognepræst til Urlev i Jylland, var døbt i Skjold 18/9 1757.

Ved en Henvendelse til Statsarkivet i Bergen, der beredvilligt sendte Forespørgslen videre til Arkivet i Stavanger, fik jeg at vide, at hverken Daaben eller Forældrenes Vielse havde fundet Sted der, men at der var en Mulighed for, at Skjold kunde være Schiolde i Bjerger Hd., Vejle Amt. Der var Elisabeths Daab.

I Skjolde Kb. staar: 1757, Aug. 31. blev Monsr. Norups Datter Elisabeth Marie i Skjolde hjemmedøbt. Den 18/9 Monsr. Norups Datter Elisabeth Marie i Kirke. Madame Saabye fra Boller bar Barnet. Faddere: Forvalter Saabye paa Boller, Monsr. Kruse og hans Kiereste paa Møgelkjær. Jomfru Norup fra Horsens. Monsr. Lars Sommer fra Præstholm i Hads Hd.

I Nabosognet Uth døbt d. 3/4 1759 Monsr. Norups Datter Hedvig Margrethe, baaren af Mad. Udsen fra Stougaard. Faddere: Provst Raarup, Monsr. Kruse og Forvalter Saabye ibid.

Samme Kirkebog: 9/6 1760 døbt Hr. Norups Søn kaldet Hans, baaren af Madame Groth fra Horsens. Faddere: Forvalter Saabye, Byskriver Udsen⁷ fra Stougaard, Monsr. Franch og Jomfru Norup uden Opgivelse af Bopæl.⁸ Foruden disse vigtige Oplysninger, var Hr. Karbo saa betænktom at nedskrive følgende Daab.

Uth Kb. 1762, 1. Adv. Regimentskvartermester Udsens Søn af Boller kaldet Lars baaren af Borgmester Høstmarks Kiereste fra Horsens. Faddere: Sr. Groth, Byskriver Udsen, Studiosus Mejer og Monsr. Norup, Urløv.

Denne Regimentskvartermester er Øllegaards Broder Peder;⁹ han og en Søn, Michael, opholdt sig ved Folketællingen 1787 hos Pastor Norups i Urlev „indtil anden Bopæl gives“.

Det fremgaar tydeligt af ovenstaaende, at Familien Utzen har Tilknytning til Boller, bl. a. derved, at Godsforvalter Saabye og hans Kone er Faddere, Konen endog Bæremoder ved Norups første Barns Daab. Hvorfor?

Ved at sammenholde Wibergs Præstehistorie med Utzon Stamtavlen og Vahls Slægtebog over Afkom efter Borgmester Chresten Nielsen i Varde er det lykkedes at udrede Familieskabet.

Præsten Ude Pedersen i Gosmer havde blandt sine Børn foruden Laurits Udsen ogsaa en Datter DOROTHEA, der var gift med Pastor JENS CHRISTENSEN HØST i Haurum.¹⁰ Deres Datter ØLLEGAARD HØST [det er stadig Øllegaard Brorson, der er opkaldt, idet hun ogsaa er Bedstemor til Dortheas Børn] f. 1710, blev i 1741 gift med Forvalteren paa Frijsenborg, HANS ERIK SAABYE, som senere blev Godsforvalter paa Boller, der hørte under Frijsenborg; det var Øllegaard Høst's andet Ægteskab. Hun døde 25/4 1748 kun 38 Aar gl. efter at have født 10 Børn.

Saabye giftede sig anden Gang med MARGRETHE UTZON, f. 1731 † 18/12 1769,¹¹ uden Tvivl en hidtil ukendt Søster til Øllegaard ~ Norup. Øllegaard Høst ~ Saabye havde en Datter CHRISTINE ELISABETH SAABYE f. 11/2 1743

† 10/6 1824 der blev gift med Pastor MEJER i Skjolde. Øllegaard Utzens Barn kan dog ikke være født hos Pastor Mejers, da han først blev ordineret i 1764.

Da det tredie Barn blev døbt, var Familien paa Boller hos Øllegaard Utzens Kusine, Øllegaard Høst, det vides fra „Jyske Registre“ 1759–1761, Fol. 509, hvor Norup's Ansøgning til Kongen om Confirmation paa Kaldsbrevet til Præsteembedet i Urlev er underskrevet Boller d. 14/2 1760. De har altsaa ikke eget Hjem, men har til Huse ved Familien.

Nu viser det sig – ogsaa i „Jyske Registre“ 1758–1761, Fol. 199 (1759, No. 40),¹² at Grunden til, at Norup ikke fik Præsteembedet i Urlev i 1758, da han var indstillet dertil, var, at hans Kone var kommet nogle Uger for tidlig i Barselseng efter deres Bryllup. Han bliver straffet med, at han ikke før 2 Aar efter Forseelsen maa betjene noget gejstligt Embede. Den 16/2 1759 faar han Oprejsning for Forseelsen, han skal „nøjagtig bevise, at han sig, foruden denne Forseelse, skikkelig og vel have forholdet, saa og noget efter hans Middel og Lejlighed samt Biskoppens Billigelse til næste Hospital udgive, saafremt han denne Vores allernaadigste Oprejsning agter at nyde o.s.v.

Christiansborg d. 16. Februar 1759

F. 5.“

Saa skete der det, at den Præst, der fik Embedet i Urlev, da Norup skulde have haft det, døde, og Grev Chr. Friis til Frijsenborg, der havde Kaldsret til Præsteembedet, antog Studiosus Jacob Jacobsen Norup som Sognepræst for Urlev-Stenderup Menigheder, og saa kan Familien med Sindsro se Fremtiden i Møde; dog skulde der gaa endnu nogen Tid, inden Konen og Børnene kom til Urlev.

Sønnen Hans er døbt i Uth 9/6 1760, det er efter at Norup er kommet til Urlev, han har skrevet i Kirkebogen, at hvad der er skrevet efter Bededag (2/5 1760) er skrevet af ham.

Her kom Resten af Børneflokken til Verden, der var 8 Børn, ikke 6, som Wiberg siger.

Elisabeth Marie blev gift første Gang i Urlev 24/9 1782 med Hr. LARS ZIEGLER.¹³ I Vahl I, S. 79 findes en Fætter til Øllegaard Høst, HENNING FR. HØST, Forpagter af Frisenvold, dennes Datter, Elisabeth, f. 1752 er gift med Forpagter Lars Ziegler, formodentlig samme Person, der blev gift med Præstedatteren, der hørte hjemme i den samme Kreds.

Lars Ziegler var f. 1749 † 1788, Søn af Kammerraad, Sorenskriver Jens Ziegler og Bartha Sophie Heyer. Lars ejede og beboede Østbygaard i Skjeborg.¹⁴

Efter Lars's Død giftede Elisabeth Marie Norup sig d. 11/5 1790 med Løjtnant LORENTZ BROCH, der saa blev Ejer af Østbygaard; Elisabeth døde i Christiania 16/7 1819. Stor Efterslægt i Norge.¹⁵

Hedvig Margrethe Norup blev gift med Forvalter paa Petersbjerg i Aale Sogn, senere Proprietær JOHANNES NYEGAARD. Hans Jacob Norup boede 1797 i Vestbirk. Laurits Norup paa Trollesgave ved Næstved. Gertrud Marie Norup opholdt sig 1797 i Østbirk Præstegaard, Dorthea Sophie Norup hos Broderen i Vestbirk, hvor ogsaa Moderen, efter sin Mands Død, havde Ophold.

Degnen i Nebsager, Jesper Norups Datter, Jacobine, blev gift ind i Rosentsand-Slægten. Stor Efterslægt. Echardt Norup var 1797 Forvalter paa Sophiendahl, Skanderborg Egnen.

Den 20. Oktober 1797 døde Øllegaard Utzen hos Sønnen i Vestbirk By, Østbirk Sogn og ikke, som Wiberg siger, i Gudum.

Det var meget svært at finde hendes Død. Alle tre Sogne Gudum blev gennemgaaet, men tilsidst var der ikke andet at gøre end at gennemgaa Berlingske Tidende i Haab om, at i hvert Fald Aarstallet var rigtigt, og at der indkaldtes Arvinger. Det gjorde der heldigvis.¹⁶

At der staar Gudum hos Wiberg *kan* skyldes Læsefejl for Yding, der er Annex til Østbirk. Begge Sogne føres i samme Kirkebog.

Saa er der kun tilbage: Hvor er Øllegaard Utzen viet? Det findes sikkert aldrig. Faderen har nok viet hende men glemt at indføre det i Kirkebogen, det er før set; netop Præstens Datter, Faderen ved jo, det er sket.

Nu er Øllegaard Utzen ikke længere kun et Navn; hun staar her midt i en stor, gammel Slægt; bag sig har hun Forældre, Bedste-, Olde-, Tipoldeforældre; ved Siden af sig: Tanter, Onkler, Fætre, Kusiner, Søskende, Børn, Børnebørn med Efterkommere i Masser baade i Norge og Danmark den Dag i Dag.

ANNA ROSENSTAND CHRISTENSEN
gift MYRHØJ

NOTER

- ¹ Datteren Hedvig Margrethe † 1797 ca. 38 Aar gl. — ² S. 10 i Stamtavlen. — ³ Trap 4. Udg. VII, Side 267, 269. — ⁴ Stamtavlen Side 10. — ⁵ Side 70. — ⁶ Side 19. — ⁷ Øllegaards Broder. — ⁸ Meddelt af Karbo. — ⁹ Stamtavlen S. 12. — ¹⁰ Stamtavlen S. 8 og Vahl I, 53. — ¹¹ Vahl I, 67. — ¹² Velvilligst meddelt af Generalog Th. Hatt. — ¹³ Urlev Kb. — ¹⁴ F. O. Brandt: En Slægt Brandt (Oslo 1930) S. 18 f. — ¹⁵ Finne Grønn: Legatslægten Broch (1927). — ¹⁶ Berl. Tid. 1797, No. 88, 3. Nov.